

JOB SMEETS, DUTCH INDIVIDUAL MET TWEE LINKERHANDEN

foto: Chris Reinewald

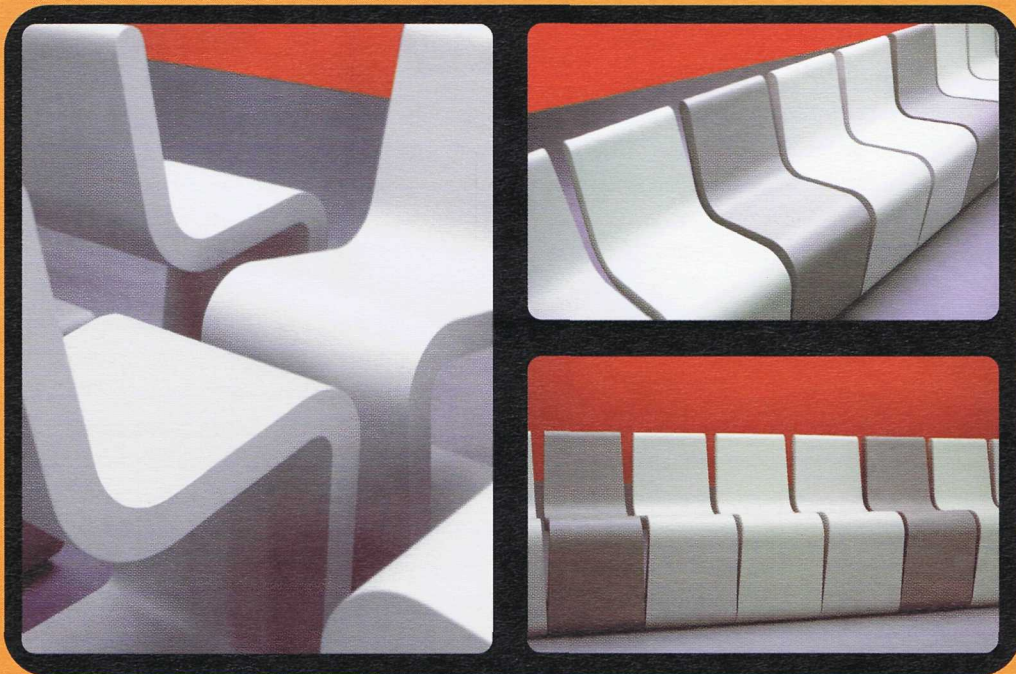
Melancholieke

realist

Eric Wijffelaars en Job Smeets

Chris Reinewald

Met gadgetachtige klokjes en zeppelin-opblaaslampen vocht Job Smeets zich de Nederlandse vormgeving binnen. De hitsige kortademigheid van toen is inmiddels verruild voor meer uitgewogen en in de Nederlandse traditie ontworpen stoelen, een tafel, een kast en een lampje. Rijper, ouder en wijzer dan toen werkten Job Smeets - met Eric Wijffelaars van Workshop Ozo en drie freelancers - toe naar twee belangrijke presentaties: één in de Rotterdamse Bijenkorf en tegelijkertijd een andere bij de Dutch Individuals in Milaan. Acht weken hard werken, een verslag.

Curved chair, 1998/99. Multiplex met kunststof coating.

Maart in Weert. In een scheefgezakt boerderijtje naast de parkeerplaats van een grootwinkelbedrijf is Atelier Ozo gevestigd. Binnen wordt de laatste hand gelegd aan een speciale hifiset voor Marantz, een stoel en een grote kast.

Ze staan dik een maand later in Milaan en Rotterdam. Job Smeets (28) en Eric Wijffelaars (32) geven de leiding. Job als conceptbedenker, Eric als uitvoerder. Smeets: 'Twee kapiteins op één schip maar het werkt uitstekend. Ik ben een ont-

werper met twee linkerhanden, kan goed tekenen maar nog geen schroef indraaien. Eric ken ik van de Akademie Industriële Vormgeving Eindhoven, maar daarvoor deed hij aan de MTS werktuigbouwkunde. Hij kan tot op de centimeter nauwkeurig modellen maken van mijn tekeningen.' Smeets maakt de tekeningen aan de lopende band. Een van die kleurige gedachtesprongen op papier wordt als model uitgevoerd. De prikkelende, cartooneske tekeningen lijken op die van Ettore Sottsass. 'Klopt.

Hij is mijn grote held. Maar dat zijn Nick Cave, Marcel Breuer en Lou Reed ook.'

ICONEN VAN DE OERSTOEL

Alleen de mallen van de hifiset, gemaakt voor het 50-jarige jubileum van Marantz, staan er nog; mallen waarvan Smeets de grillige en afgeronde vormen afleidde van oude Azteekse tekeningen. Een lange, sobere tafel (in "recession-grey" uitgevoerd) is al voltooid en ook een jubileumlampje voor De

Hidden Chair (Hidden Collection), 1998 multiplex met kunststof coating en geweven textielhoes, circa 50x80x70 cm.

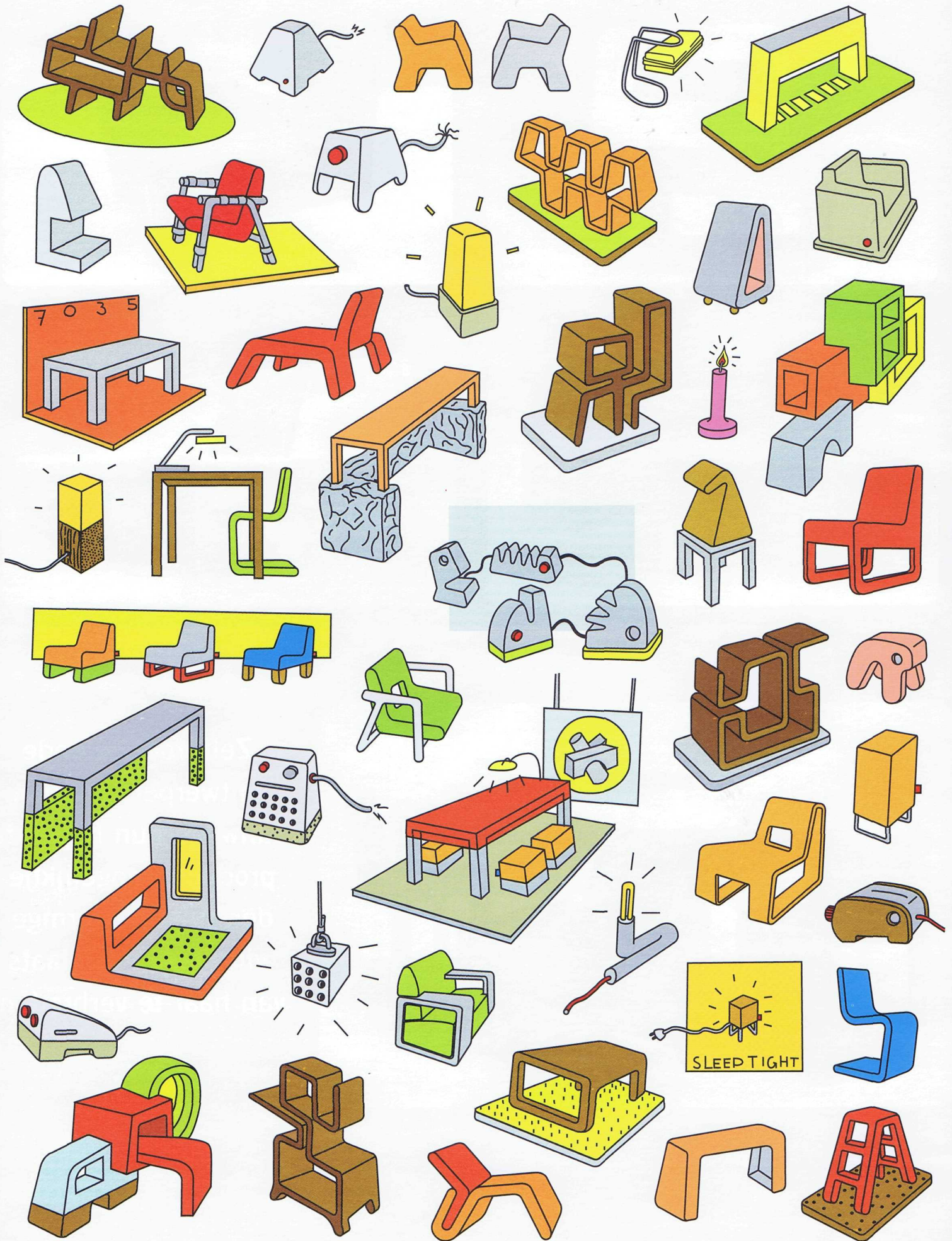
Zelfproducerende ontwerpers houden vanwege hun beperkte productiemogelijkheden juist de vormgeving tegen in plaats van haar te verbreden.

Grey table, curved chair, hidden chair, 1998. Multiplex tafel en stoelen met kunststof coating, respectievelijk 100x200x77 cm, 40x80x50 cm en 50x80x70 cm.

Ploeg waarvan de rechthoekige vormgeving en de gebruikte meubelstof refereren aan Benno Premsele's klassieke lamp. Dan staat er een serie intrigerende stoelen. Anders dan Rietvelds zigzagstoel zit Smeets' versie dankzij een nauwkeurig uitgedachte en gemodelleerde curve in de zitting wél comfortabel. De Hidden Chair lijkt op 't eerste gezicht op een stoel van Martin Visser. Maar die gelijkenis houdt op bij de a-symmetrische vorm en de uitvoering als leeg maar gesloten volume. Smeets verklaart de invloeden uit de logische,

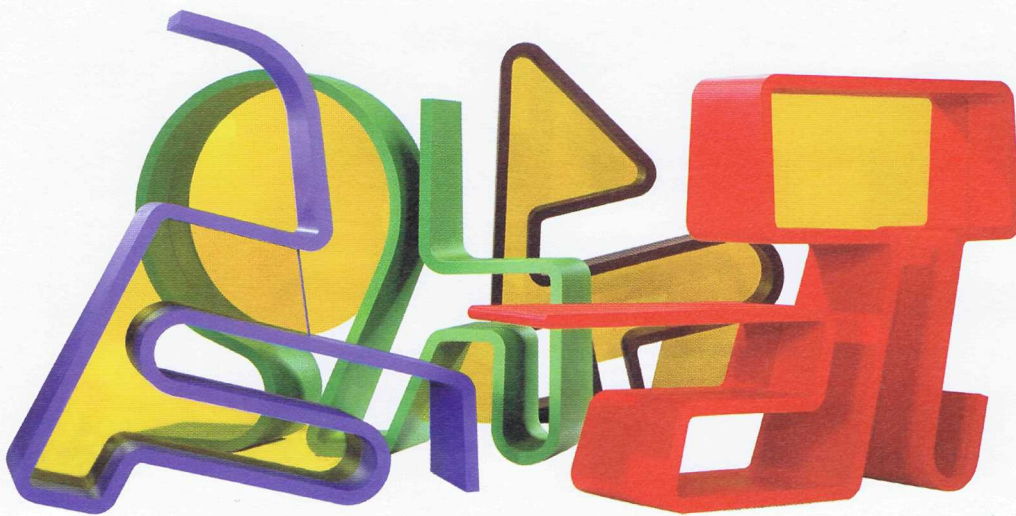
louterende fases die elke ontwerper doormaakt. 'Met een stoel maak je een woord en met je collectie formuleer je je eigen grammatica', filosofeert hij later. Hij houdt de slappe 1 op 1 uitgevoerde modeltekeningen (op de achterkanten van affiches) omhoog. Ook in deze vorm lijken ze al op logo's, laat 20e-eeuwse iconen voor de oerstoel. De onderlinge uitwisselbaarheid van de onderdelen maakt drie verschillende uitvoeringen mogelijk. Met de computervrees zagen Smeets en Wijffelaars 1,5 cm dik buigplex dat vervolgens met kunststof coatings

in iedere gewenste RAL-kleur gespoten kan worden. Er wordt nog hard gewerkt aan een aluminium fauteuil waarbij in was een menschtig cartoonvormpje gekopieerd wordt. Bij het gieten van de matrijs smelt de was uit de vorm, net als bij de cire perdue, de klassieke bronsgiettechniek. Harry Swaak, coördinator van de Dutch Individuals verbaasde zich bij een bezoek over de perfecte afwerking en vormgeving van de productierijpe prototypes. Smeets voelt er weinig voor om als zelfproducerende ontwerper te werken. 'De industrie is niet ►

Schetsjes voor meubels, objecten en lampen.

Met een stoel maak je een woord en met je collectie
formuleer je je eigen grammatica

Curved Cabinet, 1999, in gemonteerde (boven) en gedemonteerde uitvoering, multiplex met kunststof coating en geel transparant perspex, circa 8,5 x 2,5 meter.

Als De Bijenkorf onze meubels niet binnen een maand verkocht heeft gaan ze gewoon de koopjeshoek in

Grey table, 1997, multiplex met kunststof coating, circa 100x200x77 cm.

geïnteresseerd in wat zelfproducerende ontwerpers maken omdat zij vanwege hun beperkte productiemogelijkheden juist de vormgeving tegen houden in plaats van te verbreden.'

'Het is verbazend hoe groot in de jaren zestig de budgetten van Colombo en zijn tijdgenoten moeten zijn geweest. Ze hadden zo ongeveer de vrije hand. Nu is de industrie veel voorzichtiger. Daarom zijn ook de vormen veel soberder.'

De verbintenis met Atelier Ozo is niet Smeets' eer-

ste samenwerking. Vier jaar geleden maakte hij vanuit de academie een bliksemstart met gadgetachtige klokjes en kunststof kastjes, ontwikkeld met Hugo Timmermans onder de merknaam Oval. Het bleek een uitstekend op de markt gerichte aanpak die tot veel opdrachten leidde.

LA PROCHAINE DÉFAITE

In Milaan 1996 richtten Smeets en Timmermans als Oval met hun "bumperlights", opvallende

kunststof zepelinvormige opblaaslampen, de presentatie van Droog in. 'Gijs Bakker en Renny Ramakers waren toen met kunststof bezig en ze wilden ons erbij hebben. Ook al vonden wij onszelf er niet goed bijpassen', zegt Smeets.

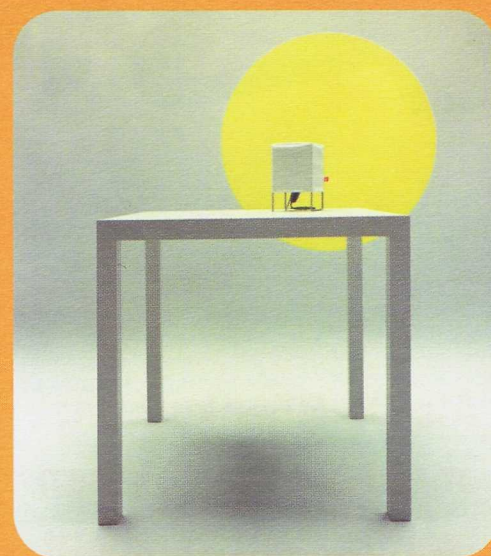
Na de euforie volgde diepe deceptie. Met zijn ziel op tafel bekend hij: 'We hadden ons kapot gewerkt voor Milaan en dan word je daar vermoord door duizenden ontwerpen van anderen.' Het ging allemaal te snel. In een brief zegde Smeets de samen-►

Memory chair / Cubic grey table, 1998. Stoel: zwart aluminium met kunststof coating, circa 50x80x70 cm. Tafel: multiplex met kunststof coating, 100x100x75 cm.

Children curved chair / wallpainting, 1998. Buisstoelen, multiplex met kunststof coating, circa 32x40x60 cm. Diameter cirkels circa 3m.

Ploeg lamp, relatiegeschenk t.g.v. 75-jarig bestaan van Weverij de Ploeg, 1998. Aluminium frame met textielhoes en gloeilamp.

werking met Timmermans op. Begin 1998 maakte Smeets met een visueel uitgebalanceerde stand voor De Ploeg op de Orgatec-kantoormeubelbeurs in Keulen een alleen door Dick Dankers en Cok de Rooy (Frozen Fountain) opgemerkte en hoog aangeslagen rentree.

Quasi-achteloos citeert Smeets een regel uit een chanson van Jacques Brel (van wie hij uiterlijk een zoon zou kunnen zijn). "Je sais pourtant que ce prochain amour sera pour moi la prochaine défai-

te." Grof vertaald luidt deze hartenkreet: "Een nieuwe liefde leidt uiteindelijk toch weer tot een nieuwe teleurstelling."

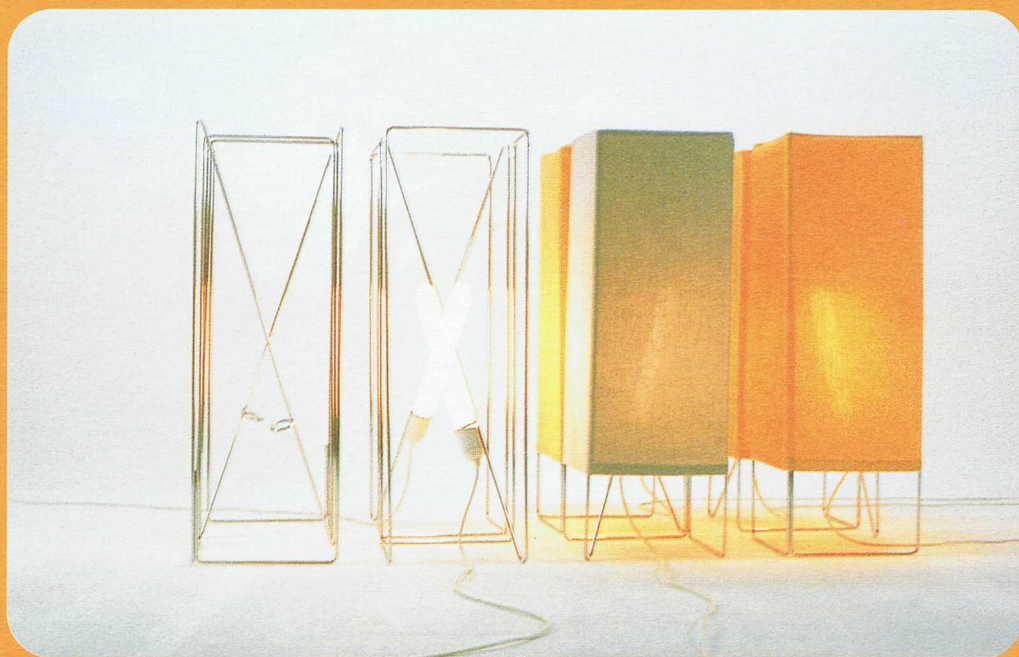
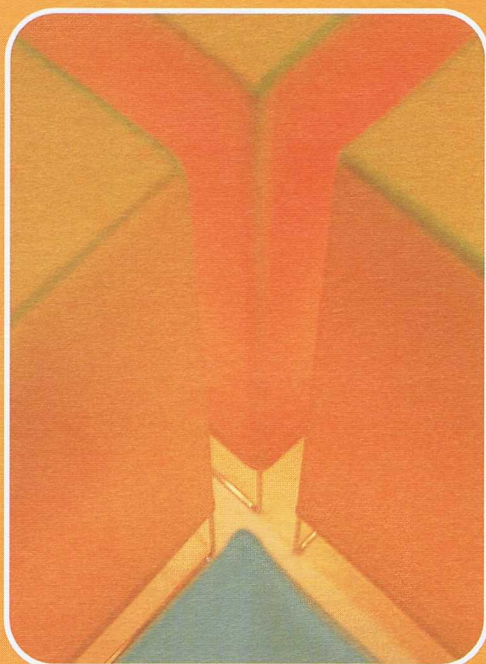
Deze melancholie van Smeets wortelt in de realiteit met beginnersfouten. 'Van het klokje "take your time" heeft onze distributeur Mobach 10.000 exemplaren verkocht. Nu worden marges vanuit het oogpunt van detaillisten berekend. Om het ding goedkoop te houden verdienen wij er erg weinig aan. 20.000 gulden over twee jaar. Wil je zakelijk

functioneren dan moet je dus zo'n 15 serieproducten op de markt hebben.' Exit klokje.

Gevoelsmatig nam Smeets ook al afstand van de Logo-chair, het laatste Oval-ontwerp, omdat die in de winkel veel te duur zou zijn. Desalniettemin heeft Timmermans er in Milaan juist een geïnteresseerde producent voor gevonden. De Logo bestaat uit een frame, waarin rug en zitting vastgekleit worden tot één stuk. Dat deze constructie lijkt op de doordrukstrip voor voorbehoedspillen die

Logochair, 1996, ontworpen met Hugo Timmermans
buisstoel met coating, polyurethaan foam,
circa 40x80x50 cm.
Productie: Oval

Hidden lamp, large (Hidden Collection), 1998.
Verchroomd stalen buisconstructie met textielhoes
(De Ploeg), circa 25x25x75 cm.

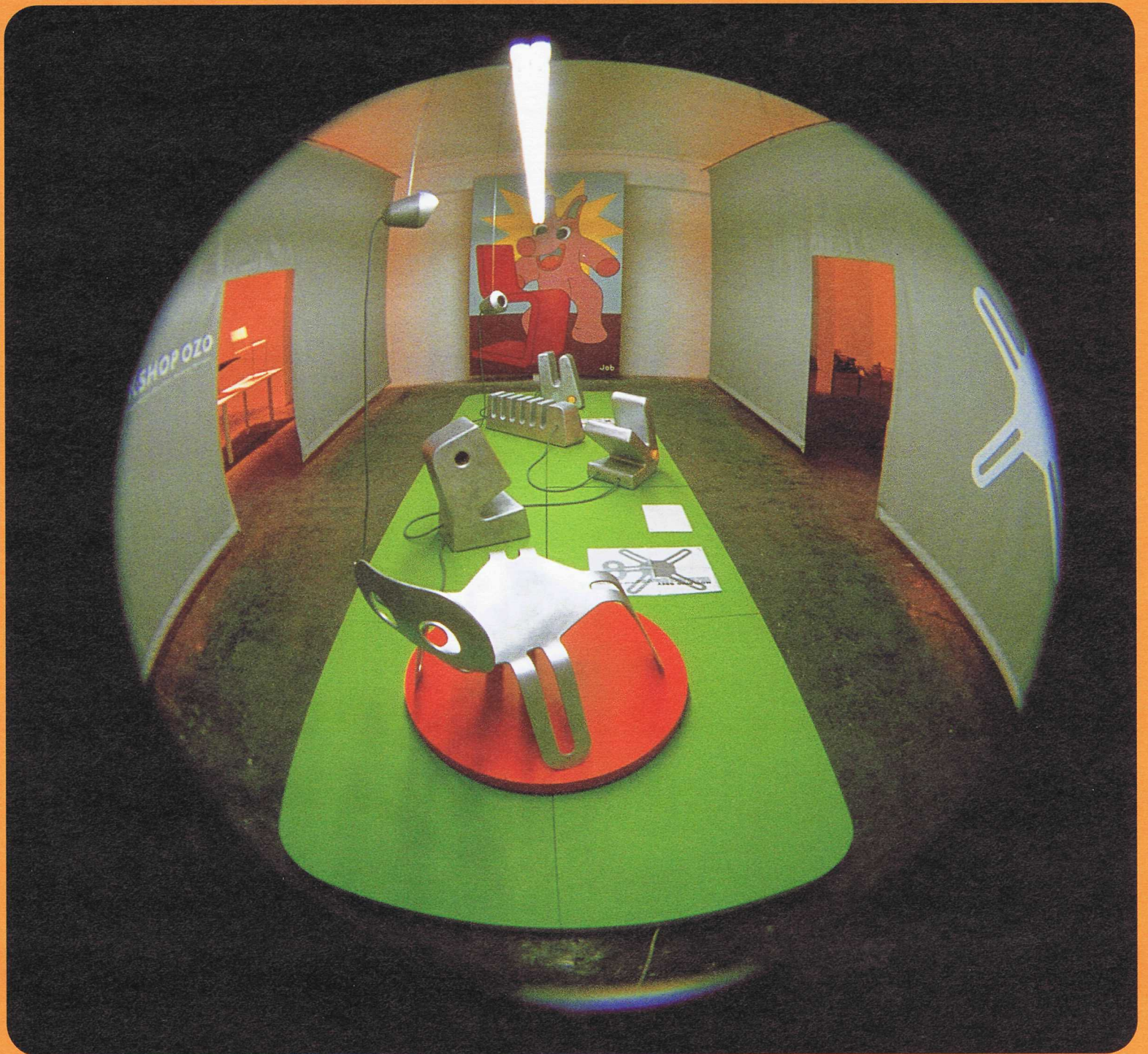
Smeets' grootvader uitvond (zonder daar overigens steenrijk van te worden) realiseerde hij zich pas achteraf.

VRAAGTEKENS BOVEN DE KOPPEN

April. Tijdens de voorbereidende gesprekken voor de Milaan-presentatie door de Dutch Individuals laat Smeets zich door iemand anders van de workshop vertegenwoordigen. Inhoudelijke discussie, zoals die wél bij Droog plaatsvond, mist

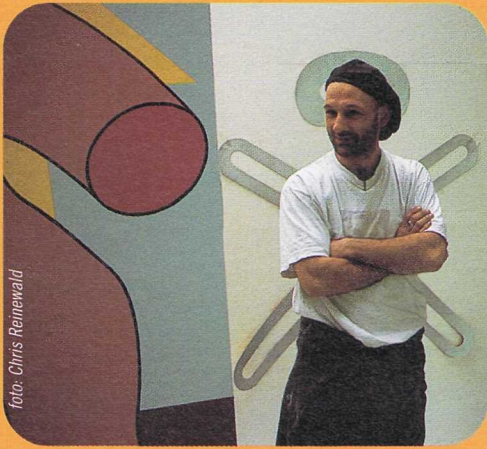
Smeets node. Maar eigenlijk bevalt zijn outsiderpositie hem wel, net zo als hij uit zelfbescherming niet in Milaan aanwezig zal zijn. Mogelijke commerciële contacten worden hem telefonisch voorgesteld. 'Ook ik ga niet in zee met kleine, onbekende bedrijfjes.' Op de massaal bestormde presentatie van de Dutch Individuals zet de inmiddels voltooide Marantz hifiset de mensen "vraagtekens boven de koppen". Marantz zelf wil deze "Europese set" nu zo snel mogelijk op de Japanse

thuismarkt tonen en testen. In Weert zwoegt men nog op het Curved Cabinet. Deze acht meter lange vitrinekast moet in het ontwerperpaviljoen en tegelijkertijd in de Rotterdamse Bijenkorf verrijzen, tijdens de Holland in Vorm manifestatie. Smeets voert de kast – ook met Azteekse invloeden – in volle lengte uit, wetend dat deze zo niet te vervoeren zal zijn, en zaagt hem vervolgens in hanterbare stukken. 'Dat fragmentarische is deel van het ontwerp.' ►

Overzicht Moulding Grey Collection met stoel en Marantz hifi-audioset, gegoten aluminium, en schilderij, in Spazio Console, Milaan, 1999.

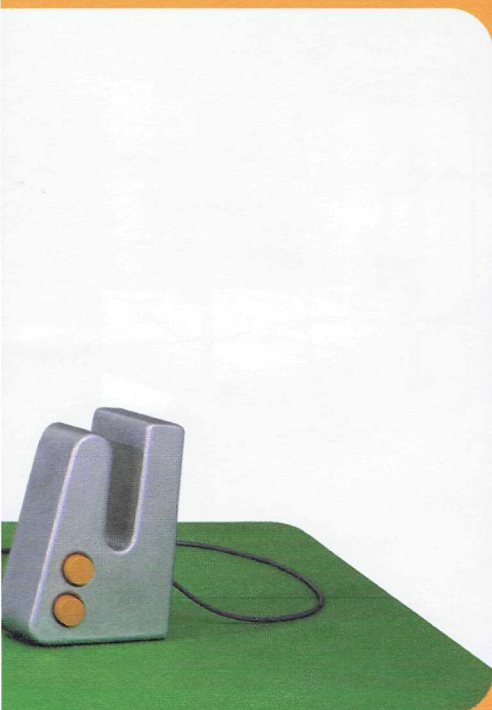
De technische man Eric Wijffelaars

Mei. In De Bijenkorf staan de kastdelen met kleurige tafels en curved en hidden chairs op een aantrekkelijk eiland op de verder grijsbruine meubelafdeling. Een jochie rent er in volle vaart op af terwijl zijn vader vermaant: 'Er niet op klimmen hoor. Het is geen speelgoed.' Voor de kast die f 50.000 verkoop moet kosten, heeft een Rotterdams bedrijf interesse getoond. Eerder kocht De Bijenkorf de hele collectie stoelen (verkoopprijs f 1.250 per stuk) en tafels in.

In het nagesprek dat op Smeets' suggestie in de Amsterdamse dierentuin Artis plaatsvindt ('Nee, eigenlijk ben ik toch geen natuurliehebber') ziet de ontwerper ook van de commercieel geslaagde transactie weer de schaduwzijde.

'Als De Bijenkorf onze meubels niet binnen een maand verkocht heeft, gaan ze gewoon de koopjeshoek in. Eigenlijk dienden ze vooral als decoratie van de eigen collectie.' ◀

Moulding grey chair en audioset
Maranz, 1999, gegoten aluminium.
Stoel: 80x80x70 cm.

KUILMAN

Kaft en koren

Wanneer ik als ontwerper m'n portfolio op orde bracht, was dat altijd een moment van naaktheid. Daar stond ik dan. Boven een lichtbak scrabblede ik wat met dia's. Sommige verdwenen op een zijspoor: niet goed genoeg, gedateerd, niet passend in "het verhaal". Hoe kreeg ik die carroussel ooit vol? Het beste werk stelde genadeloos de norm voor de rest. De top verklaarde de basis tot hele of halve mislukking.

Overigens geloof ik wel dat een zekere mate van falen bij het ontwerpersvak hoort. Jaren geleden las ik een recensie van een boek over basketbal. Met behulp van statistiek werd aangetoond dat iedere speler een zekere kans heeft op succes - en dus ook op falen. Vastgesteld werd dat de prestaties van topbasketballers gehoorzamen aan de wetten van de kansberekening. Maar omdat de begeleiders en toeschouwers dat niet accepteren, vervallen ze in hopeloos gepsychologiseer. Bij een voetbalspits die een paar wedstrijden niet meer heeft gedoelpunt, zit het al snel tussen z'n oren. Boven de lichtbak, aangelicht als Boris Karloff, vroeg ik me af wat "het beste" was. Na jaren van niet-ontwerpen durf ik daar inmiddels een antwoord op te geven. Eén van m'n beste dingen is een omslag voor een boek van Thijs Wöltgens, *Lof van de politiek*. In 1992 was ik op de studio van Anthon Beeke samen met Niels Meulman aan het werk aan eindeloze series boekomslagen. We hadden langzaam onze draai gevonden, zoekend naar een eigentijdse vertaling van Dick Bruna's Zwarte Beertjes. Ons kleurpallet diepten we op uit Japanse comics. De typografie werd letter voor letter samengesteld uit gewaxede prints van oude letterproeven, met een sterke voorkeur voor Franklin Gothic-achtigen. Onze ideeën bleven zo dicht mogelijk bij de taal en zijn letterlijke betekenis. Onze beelden waren bij voorkeur grafisch. Ik herinner me een ontwerpersdiscussie in Arnhem waarbij ik een omslag liet zien voor *In de schaduw van de Nijl*. De letters vormden de schaduwzijde van een pyramide, in de verte stond een palmboom, en dat was dat. De reacties waren ronduit agressief. Alsof we het publiek én onze collega's schoffeerden. Met onze nieuw verworven overtuiging gingen we voorbij aan de wetten van de boekenmarkt. Boekhandels en auteurs zagen nauwelijks de waar-

de en de lol van onze inspanningen. Uiteindelijk explodeerde de relatie met de uitgever tijdens het werken aan een zomeraanbieding. Terwijl wij uiteindelijk de vorm zagen ontstaan waarnaar we zochten, realiseerde hij zich dat zijn onderneming op het spel stond.

Rond die tijd ontwierpen we het omslag voor Wöltgens. Als reactie op alle ernstige politieke essaybundels wilden we iets vrolijks maken. Een boek over politiek dat eruit zag alsof het leuk zou zijn om het te lezen. Een beetje in de geest van Wöltgens, die ook prettig relativerend kon zijn.

De titel was bijvoorbeeld een knipoog naar Erasmus' *Lof der zotheid*. In het ontwerp verwijst uiteindelijk alleen het kader nog naar de ernstige kant van de zaak. De loftrumpet is, geloof ik, het internationale pictogram voor "claxon". Doordat de rode folie van de trompet soms zwart lijkt, verbindt hij zich zowel met het rode woord "lof" als met het zwarte woord "politiek". De compositie zorgt ervoor dat alle losse elementen bijna vanzelfsprekend in elkaar vallen. Het omslag gaf ons het aangename gevoel dat het niet was ontworpen, maar gebeurd. Het boek van Wöltgens kreeg de nodige aandacht, maar belandde desondanks bij De Slegte (de best gesorteerde boekwinkel van Nederland). Daar ligt het nog steeds; ik denk voor zes of zeven gulden. Later hebben Niels en ik nog 'ns geprobeerd een Havank-achtig omslag te maken voor een boek over politiek dat *Het geheim van het torentje* heette. Dat mocht niet meer. We maakten toen maar een keurig ontwerp met een foto van het torentje. Overigens bestaat m'n allerbeste omslag alleen als kaftje om een voorpublicatie van de would-be-best-seller *Buitem adem*. Ik kan niet uitleggen waarom ik dat vind. Misschien is het ook wel een mislukking waar ik hopeloos van ben gaan houden.

